

Σημαντικά νέα δεδομένα από τις ανασκαφές του Πανεπιστημίου Κύπρου στα Κούκλια-Παλαιπάφου το 2017

Ο εντυπωσιακών διαστάσεων τύμβος στη Λαόνα και το εκτεταμένο εργαστηριακό σύμπλεγμα στο οροπέδιο Χατζηαπτουλλάς αποτελούν δυο μοναδικά μνημεία της Αρχαίας Κύπρου τα οποία ήταν παντελώς άγνωστα πριν από την έναρξη του αρχαιολογικού προγράμματος ανάλυσης τοπίου της Αρχαίας Πάφου [ΕΙΚ. 1]. Το πρόγραμμα υλοποιείται από το 2006 στο ευρύτερο περιβάλλον της κοινότητας Κουκλιών υπό τη διεύθυνση της καθηγήτριας Μαρία Ιακώβου του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας. Τόσο η ανασκαφή όσο και η διαχείριση των ευρημάτων γίνεται από φοιτητές του ΠΚ όλων των πτυχιακών κύκλων [ΕΙΚ. 2-3], ενώ στο θερινό πρόγραμμα πεδίου γίνονται δεκτοί 2-4 φοιτητές από πανεπιστήμια του εξωτερικού.

Η δωδέκατη ετήσια ανασκαφή του Πανεπιστημίου Κύπρου στην Παλαιάπαφο αναπτύχθηκε παράλληλα και στα δυο μνημεία χάρη στην οικονομική ενίσχυση του ερευνητικού προγράμματος της Λαόνας από τον χορηγό κύριο Γιώργο Ιωάννου και την Εταιρεία **KOPANTINA**, ενώ, για τα έτη 2017-2018, οι δειγματοληψίες και αναλύσεις των πλούσιων αρχαιοπεριβαλλοντικών δεδομένων από το βιομηχανικό κέντρο του Χατζηαπτουλλά διεξάγονται στο πλαίσιο του προγράμματος «**MEANING: From the metalliferous sources to the citadel complex of Ancient Paphos: archaeo-environmental analysis of the mining and the built environment**», το οποίο χρηματοδοτείται στο πλαίσιο των προγραμμάτων που προσφέρει το **Ίδρυμα Α.Γ. Λεβέντη** στο Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Επιπλέον, το **Τμήμα Αρχαιοτήτων Κύπρου**, συμβάλλοντας στην προσπάθεια διαχείρισης και αποθήκευσης του μεγάλου όγκου των υλικών που προέρχονται από την ανασκαφή των δυο νέων μνημείων, έχει παραχωρήσει στην ομάδα του Πανεπιστημίου Κύπρου αναπαλαιωμένη αγροτική οικία, η οποία θα λειτουργήσει ως εργαστήριο, κέντρο έρευνας και ενημέρωσης [ΕΙΚ. 4-5]. Στο κέντρο έγιναν φέτος 6 ειδικά σεμινάρια και μια ανοικτή εκδήλωση με μεγάλη συμμετοχή κατοίκων της περιοχής [ΕΙΚ. 6], την οποία προώθησαν οι ELEA CLUB και Gabriel's Tavern.

Στόχος της αποστολής 2017 στη Λαόνα ήταν η ολοκλήρωση της διερεύνησης του νοτιο-ανατολικού τμήματος του τύμβου [ΕΙΚ. 7] παράλληλα με τη διεξαγωγή μελέτης αναφορικά με τη μέθοδο ανέγερσης του σπάνιου μνημείου. Στο παρόν στάδιο των ερευνών, η κατασκευή του τύμβου χρονολογείται στην πρώιμη Πτολεμαϊκή περίοδο (3^{ος} αιώνας π.Χ.). Για τη μικρομορφολογική ανάλυση, την οποία ανέλαβε ο Δρ Τάκης Καρκάνας, Διευθυντής του Αρχαιοπεριβαλλοντικού Εργαστηρίου Wiener της Αμερικανικής Σχολής Κλασικών Σπουδών στην Αθήνα, έγινε εκτενής δειγματοληψία της βόρειας και ανατολικής τομής η οποία ξεπερνά σήμερα τα 7μ. [ΕΙΚ. 8].

Ο τύμβος δεν είναι το μόνο, ούτε το αρχαιότερο μνημείο της Λαόνας: τα φερτά χώματα για την ανέγερσή του σκέπασαν και διατήρησαν σε ύψος που φτάνει τα 6μ., φρουριακή εγκατάσταση του 5^{ου} αιώνα π.Χ. [ΕΙΚ. 9] με πύργους και αντικριστές κλίμακες [ΕΙΚ. 10]. Μέχρι σήμερα έχει αποκαλυφθεί η ανατολική πλευρά σε μήκος 64 μέτρων. Στην αρχιτεκτονική δομή του φρουρίου γίνεται εκτεταμένη χρήση ομοιόμορφων πλίνθων (40x50εκ.) [ΕΙΚ. 11] κατασκευασμένων σε μήτρα (καλούπι). Οι αναλύσεις των υλικών έχουν μέχρι στιγμής δώσει δυο

«συνταγές» για την κατασκευή των πλίνθων. Για σκοπούς προληπτικής συντήρησης των ευαίσθητων υλικών, το τείχος της **Λαόνας** θα παραμείνει σχεδόν εξολοκλήρου σκεπασμένο μέχρι να ολοκληρωθεί η ανασκαφή και να ετοιμαστεί μελέτη για τη συντήρηση και ανάδειξή του.

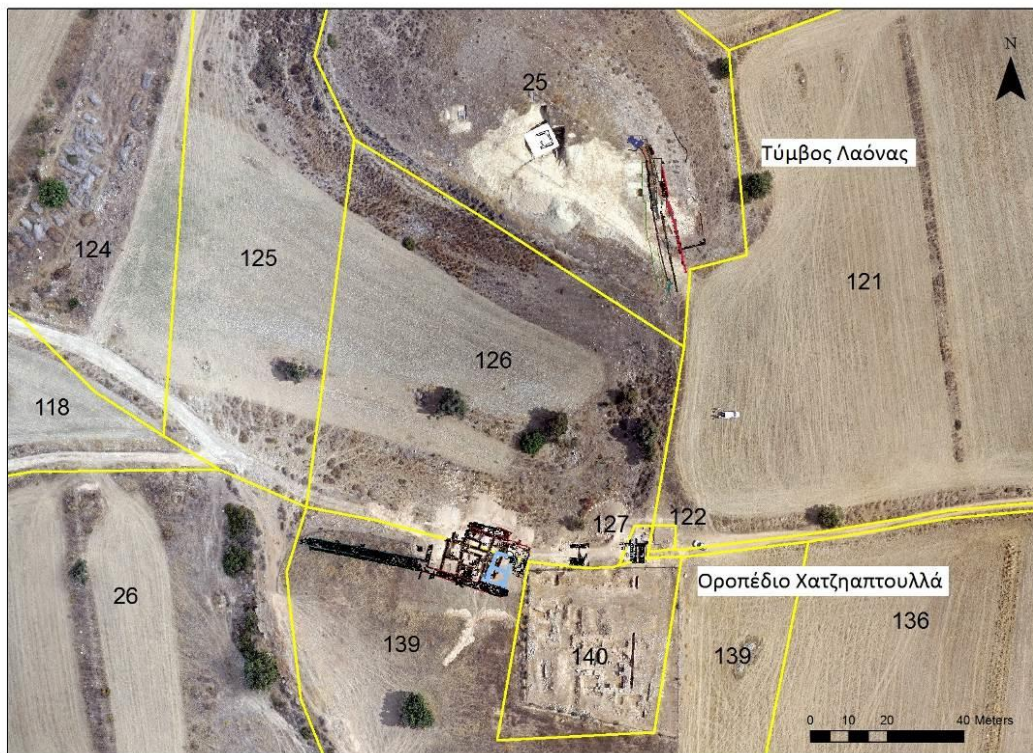
Το **οροπέδιο Χατζηαππουλλάς** πρέπει να ήταν στην Κυπρο-Κλασική περίοδο το διοικητικό-οικονομικό κέντρο, δηλαδή η ακρόπολη, της αρχαίας πολιτείας της Πάφου. Στην ΒΑ αγωνία είναι ορατά τα ερείπια ενός εμβληματικού κτιρίου [**ΕΙΚ. 1, τεμάχιο 140**], που είχε ανασκαφεί ατελώς από Βρετανική αποστολή στη δεκαετία του 1950 και δεν δημοσιεύτηκε ποτέ. Δικαιωματικά, όμως, ερμηνεύεται ως το ανακτορικό συγκρότημα των Κλασικών χρόνων. Δίπλα του (στα δυτικά), κατά μήκος της βόρειας πλευράς του οροπεδίου, η αποστολή του Πανεπιστημίου Κύπρου εντόπισε και ανασκάπτει ένα σύνθετο σύμπλεγμα, το οποίο είχε ανεγερθεί στις αρχές του 5^{ου} αιώνα π.Χ., αναμφίβολα από τη βασιλική δυναστεία της Πάφου, για τη διαχείριση οικονομικών πόρων. Η έκτασή του φτάνει τα 65μ. σε μήκος [**ΕΙΚ. 12**]. Οι παραγωγικές και αποθηκευτικές του μονάδες αναπτύσσονται σε διαζώματα εξωτερικά του τείχους της ακρόπολης. Οι τοιχοποιία των εργαστηριακών εγκαταστάσεων διατηρείται σε ύψος 1,5-2μ. και οι επιχώσεις έχουν συμβάλει στη διατήρηση εργαλείων (μύλοι, βαρίδια, αγωγοί, ελαιοπιεστήρια, κ.α.), αμφορέων, και πλούσιων αρχαιο-περιβαλλοντικών δεδομένων που θα επιτρέψουν την ανασύσταση του οικονομικού μοντέλου της πολιτείας.

Ως σήμερα έχουν αναγνωρισθεί και ανασκάπτονται 6 ξεχωριστές μονάδες και διάδρομοι επικοινωνίας [**ΕΙΚ. 13**]. Στόχος των ανασκαφών 2017 ήταν η ολοκλήρωση της διερεύνησης της **Μονάδας 3**, ενός ενιαίου εργαστηριακού χώρου 69τ.μ., και της παρακείμενης μικρής **Μονάδας 4** [**ΕΙΚ. 14**]. Η χωρική κατανομή των υλικών καταλοίπων από τις **Μονάδες 3 και 4** [**ΕΙΚ. 15**] φαίνεται να αντιστοιχεί στα τρία στάδια της παραγωγής ελαιολάδου: (α) τη σύνθλιψη (από ελαιόκαρπο σε ενιαία μάζα ελαιοπολτού), (β) τη συμπίεση του πολτού και (γ) το διαχωρισμό του λαδιού από τα υπόλοιπα υγρά.

Ως τώρα, στο πλαίσιο μελέτης των υλικών καταλοίπων έχουν καταγραφεί 545 τμήματα αμφορέων. Εκτός από τους ντόπιους, υπάρχει σημαντικός αριθμός εισηγμένων, που προέρχονται από τη Φοινικική ακτή, τη Συρία και τη Βόριο Αφρική, ενώ υπερσχύουν αριθμητικά οι αμφορείς από το Αιγαίο (π.χ. Χίος, Θάσος, Μένδη, Ρόδος, Κως). Η περίοδος παραγωγής των περισσότερων είναι ο 4^{ος} αι. π.Χ., αλλά ένας σημαντικός αριθμός αμφορέων του 5^{ου} αιώνα προέρχεται από τα εργαστήρια Σάμου-Μίλητου. Φέτος, βρέθηκε ενεπίγραφη (dipinto) λαβή κυπριακού αμφορέα στο **παφιακό συλλαβάριο**. [**ΕΙΚ. 16**]. Δηλώνει το όνομα **Ονάσας** στην ονομαστική και ακολουθεί (δυσανάγνωστο) πατρώνυμο στη γενική (πιθανώς, ta-mo-se, δηλ. ο Ονάσας του Δάμου).

Πληροφορίες για το πρόγραμμα **PULP (The Palaepaphos Urban Landscape Project 2006-2017)**, τους συντελεστές, τις ετήσιες αποστολές, τις ομιλίες και ανακοινώσεις που έχουν γίνει ή θα γίνουν σε ιδρύματα του εξωτερικού και σε συνέδρια και εργαστήρια στην Κύπρο και Ελλάδα, καθώς και οι μέχρι σήμερα δημοσιεύσεις σχετικών άρθρων, συγκεντρώνονται στην ιστοσελίδα: <https://ucy.ac.cy/pulp/>

ΕΙΚΟΝΕΣ για Δελτίο Τύπου Λαόνα και Χατζηαππουλλάς Παλαιπάφου 2017

ΕΙΚ.1

EIK.2

EIK.3

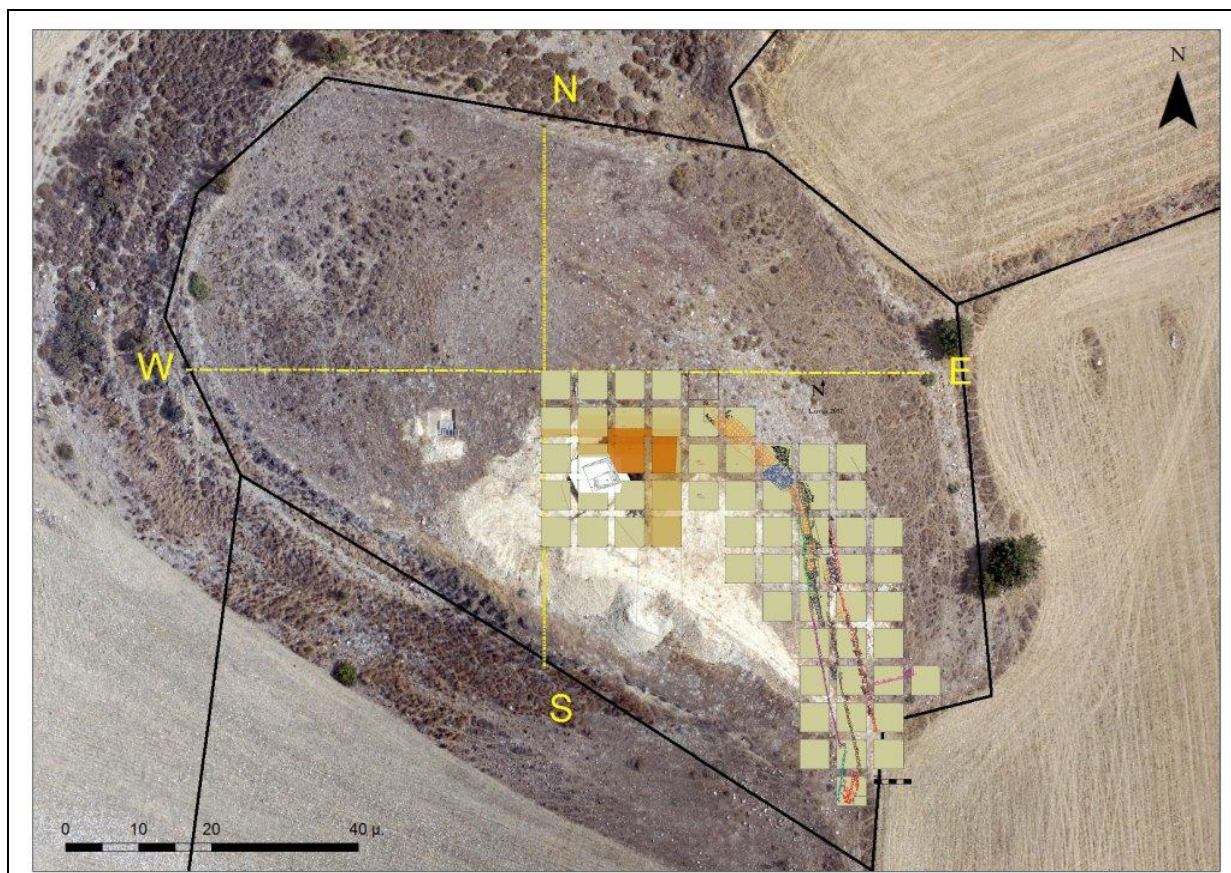
EIK.4

EIK.5

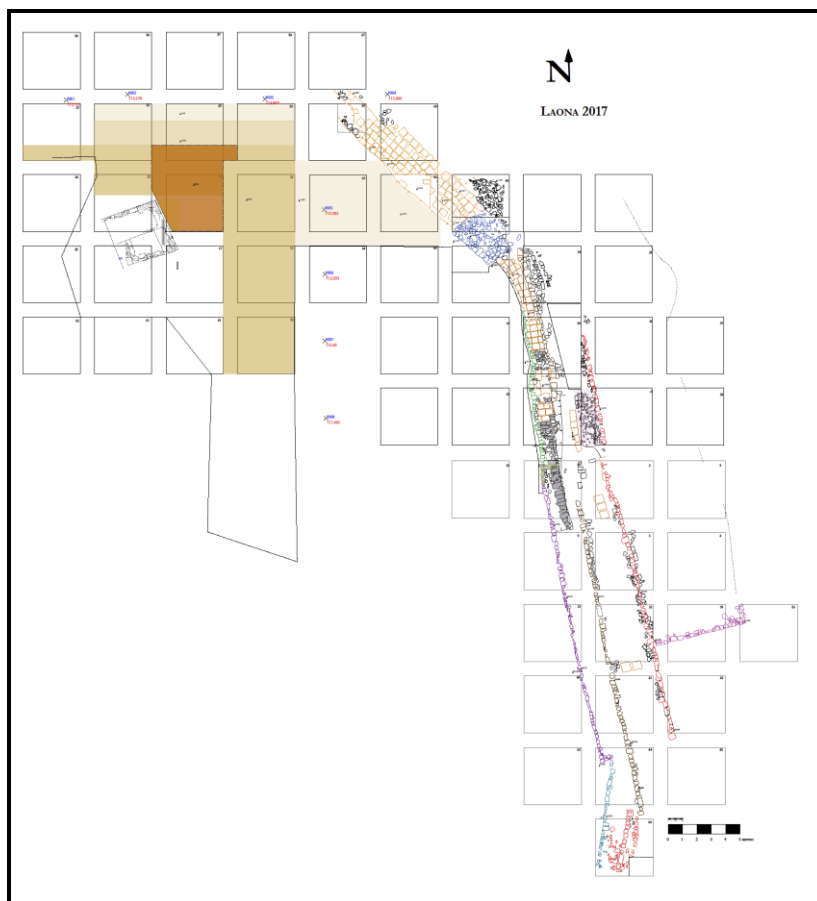
ΕΙΚ.6 Εκδήλωση-διάλεξη για το κοινό και επίσκεψη στο εργαστήριο

ΕΙΚ.7

ΕΙΚ.8 Ανατολική τομή τύμβου

ΕΙΚ.9 Κάτοψη

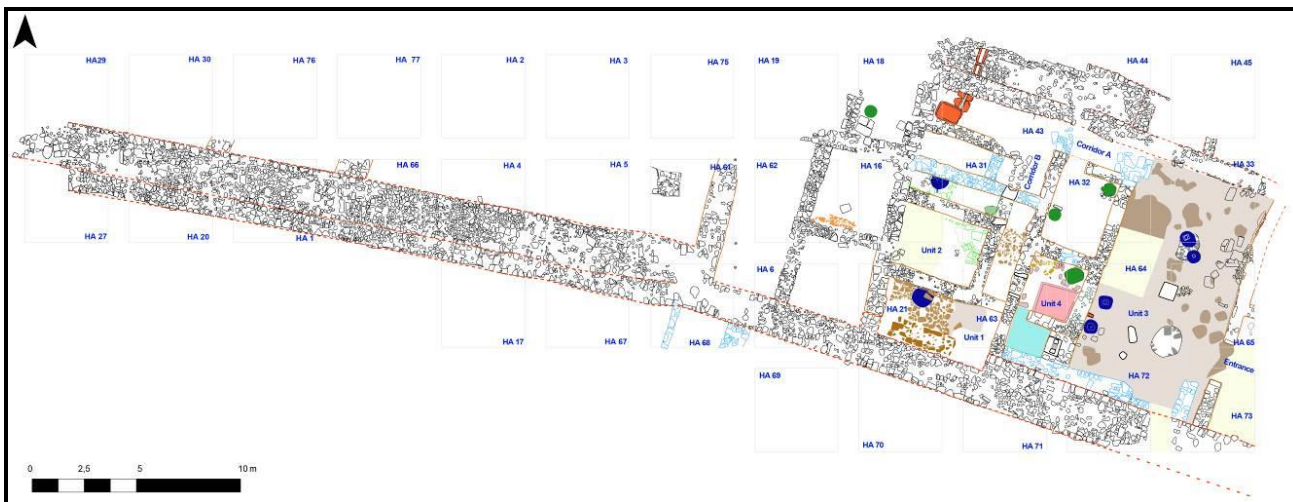
τείχους

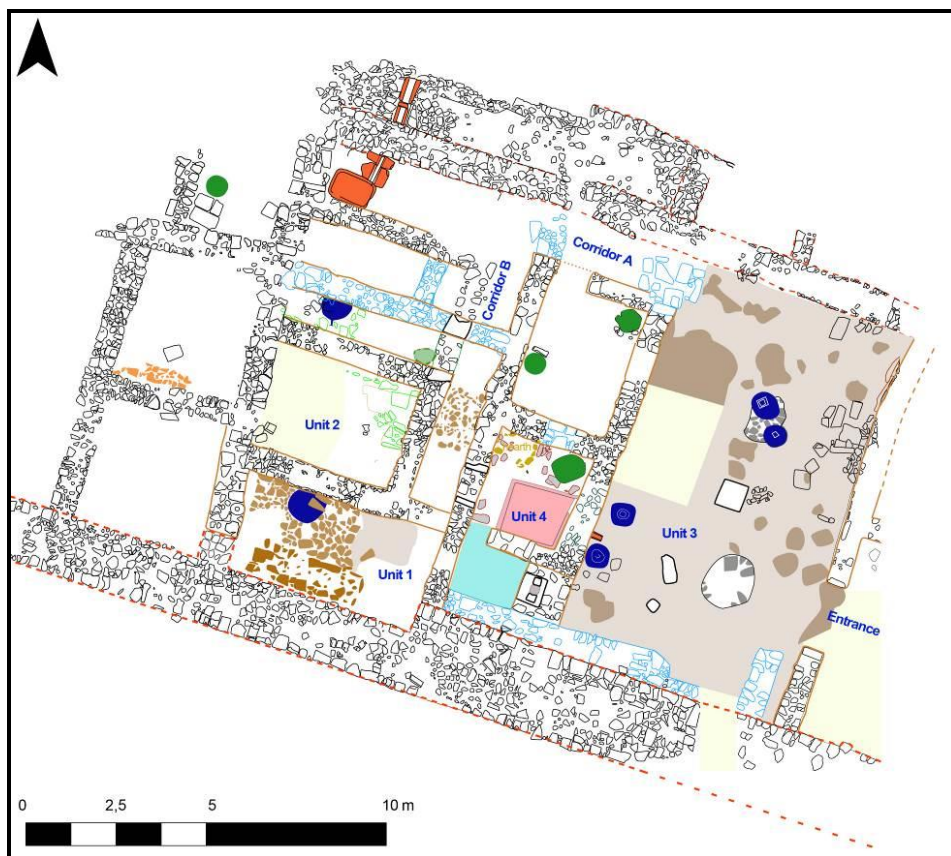
ΕΙΚ.10 Οι αντικριστές κλίμακες του τείχους

ΕΙΚ.11 Πλίνθοι φρουρίου

ΕΙΚ.12 Κάτοψη Συμπλέγματος Χατζηαπουλλά

ΕΙΚ.13 Κάτοψη εργαστηριακών μονάδων

ΕΙΚ. 14 Μονάδα 4

ΕΙΚ.15 Μονάδες ελαιοπαραγωγής 3-4

ΕΙΚ.16 Παφιακό συλλαβάριο σε λαβή αμφορέα

